RAAD VOOR CULTUUR

Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag
secretariaat@cultuur.nl
www.raadvoorcultuur.nl

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Mevrouw R.M. Letschert
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Den Haag, xx april 2026
Kenmerk: [invullen secretariaat]
Uw kenmerk: [invullen secretariaat]

Betreft:
Advies *Vervolg op raadsadvies van 5 maart 2026, een voordracht ter nominatie UNESCO-verdrag immaterieel erfgoed*

Geachte mevrouw Letschert,

In de adviesaanvraag van 12 juni 2025 vroeg uw ambtsvoorganger, minister Bruins, aan de raad om 'vijf erfgoedelementen te selecteren die de raad het meest kansrijk acht voor een voordracht ter nominatie bij UNESCO'. Aan de hand van elf beoordelingscriteria heeft de raad in zijn advies van 5 maart jl. vijf erfgoedelementen geselecteerd:

- De herdenking en viering van het Leidens Ontzet in 1574
- Heggenvlechten
- Het Fanfareorkest
- Pride Amsterdam
- Woonwagencultuur

In een aanvullende adviesaanvraag van 16 maart 2026 vraagt u de raad nu 'welk immaterieel erfgoedelement te nomineren voor de Representatieve lijst' van het UNESCO Verdrag inzake de bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed.

Voorliggend advies dient te worden gelezen als een vervolg op en in samenhang met het advies van de raad d.d. 5 maart 2026.

Werkwijze raad

In de geest van de verbindende doelstelling van het verdrag moedigt UNESCO lidstaten aan om multinationale voordrachten te doen *als* een erfgoedelement in meer landen voorkomt. Deze voorkeur van UNESCO heeft de raad in deze vervolgselectieronde zwaar laten meewegen. Als eerste stap in het selectieproces heeft hij dus gekeken welke van de vijf geselecteerde en kansrijke erfgoedelementen onderdeel kunnen zijn van een succesvolle multinationale voordracht ter nominatie. Deze dossiers zijn, hoewel passend bij UNESCO, echter niet geschikt voor de huidige voordrachtsronde want het voordragen van een multinationaal dossier kost

RAAD VOOR CULTUUR

Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag
secretariaat@cultuur.nl
www.raadvoorcultuur.nl

in verband met de nodige afstemming met andere lidstaten veel tijd en die tijd is er nu niet: volgens het ministerie is het niet haalbaar om binnen nu en een jaar een multinationaal dossier samen te stellen (zie adviesaanvraag d.d. 12 juni 2025).

Om uit de erfgoedelementen die overblijven één kandidaat te kiezen, heeft de raad vervolgens opnieuw gekeken naar het beoordelings- en selectiekader uit het eerste advies: zijn er criteria binnen dat kader die zwaarder wegen en zijn er erfgoedelementen die zwaarder 'scoren' op deze criteria?

Beoordelings- en selectiekader

Voor de selectie van vijf kansrijke erfgoedelementen in zijn eerdere advies is de Raad uitgegaan van elf criteria. Vier daarvan komen van UNESCO en twee van het ministerie van OCW. Aanvullend heeft de Raad voor Cultuur daar vijf uitgangspunten aan toegevoegd. De elf criteria zijn:

UNESCO[1]

1. Het erfgoedelement is gericht op voortleven en doorontwikkeling en daartoe worden ook maatregelen genomen.
2. Het erfgoedelement draagt bij aan een gevoel van identiteit en continuïteit bij de beoefenaars.
3. Het erfgoedelement respecteert en bevordert mens, natuur en diversiteit.
   Dit derde criterium impliceert dat het erfgoedelement geen schade veroorzaakt. Zo zijn elementen die verband houden met (gok)verslaving ongewenst, evenals elementen die een discussie rond dierenwelzijn kunnen uitlokken of elementen die verband houden met een recent gewapend conflict. Elementen met een te sterk commercieel doel, enkel gericht op winst maken, passen ook niet in het profiel. Dit derde criterium haakt hiernaast aan bij de door alle VN-lidstaten aangenomen *Sustainable Development Goals* (SDG's), waaraan bij de implementatie van het UNESCO-verdrag veel aandacht wordt besteed. De organisatie die het nominatiedossier zal voorbereiden, zal dan ook expliciet moeten toelichten hoe het erfgoedelement hierbij aansluit.

[1] Voor de implementatie van het UNESCO Verdrag inzake de bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed (2003) zijn richtlijnen geformuleerd, de *Operational Directives for the implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*. In paragraaf 1.2 daarvan worden de criteria genoemd voor bijschrijving op de Representatieve lijst. De eerste drie criteria uit het beoordelings- en selectiekader zijn vrij vertaald R1 en R3 uit paragraaf 1.2. R1 verwijst naar artikel 2 van het verdrag waarin immaterieel cultureel erfgoed ruim wordt gedefinieerd: *'The element constitutes intangible cultural heritage as defined in Article 2 of the Convention.'* R3 luidt: *'Safeguarding measures are elaborated that may protect and promote the element.'*

RAAD VOOR CULTUUR

Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag
secretariaat@cultuur.nl
www.raadvoorcultuur.nl

4. De 'Representatieve lijst' wil de rijkheid en diversiteit van immaterieel cultureel erfgoed en menselijke creativiteit wereldwijd laten zien. Idealiter draagt elk nieuw bijgeschreven erfgoedelement daaraan bij.[2]

OCW

5. Het erfgoedelement vervult bij voorkeur een verbindende rol in de Nederlandse samenleving. Elementen die mensen, groepen, generaties of regio's verbinden worden extra gewaardeerd.
6. De erfgoedgemeenschap rondom het erfgoedelement heeft maatschappelijk draagvlak.

Raad voor Cultuur

7. Een erfgoedelement waarbij het evident is dat een andere lidstaat dan Nederland de voortrekkersrol moet nemen, geniet niet de voorkeur. Nederland kan eventueel in een later stadium aansluiten.
8. Good governance van organisaties die het erfgoedelement aandragen is voor de raad van groot belang. Daarom heeft hij dit aspect zorgvuldig meegewogen.
9. De raad heeft aandacht besteed aan de vraag of de Nederlandse staat zich met een bepaald erfgoedelement internationaal zou willen profileren.
10. De raad heeft daarnaast aandacht besteed aan de vraag hoe belangrijk een eventuele voordracht ter nominatie bij UNESCO zou zijn voor de empowerment van een bepaalde groep in Nederland. Een element dat wordt geselecteerd wordt niet alleen internationaal maar ook nationaal zichtbaar, wat erkenning en versterking biedt aan de beoefenaars. Dit draagt essentieel bij aan de borging van het erfgoed. Tegelijkertijd worden de beoefenaars gestimuleerd om extra aandacht aan borging te besteden.[3]
11. De raad heeft tot slot gekeken of de vijf erfgoedelementen die hij selecteerde voor OCW enigszins landelijk gespreid zijn en niet allemaal uit dezelfde regio afkomstig zijn.

De redenering

Erfgoedelementen die aanknopingspunten bieden voor een multinationale voordracht zijn Heggenvlechten, Het Fanfareorkest, Pride Amsterdam en Woonwagencultuur. (De herdenking en viering van het Leidens Ontzet is een lokale traditie die niet samen met andere landen kan worden voorgedragen en valt dus buiten deze eerste afweging van de raad.)

---

[2] Zie *Operational Directives* paragraaf 1.2 R.2: '*Inscription of the element will contribute to ensuring visibility and awareness of the significance of the intangible cultural heritage and to encouraging dialogue, thus reflecting cultural diversity worldwide and testifying to human creativity.*'

[3] Tot de formulering van dit criterium heeft de raad besloten om het belangrijke UNESCO-criterium borging (nummer 1 in voorliggend beoordelings- en selectiekader) extra kracht bij te zetten. Een voordracht kan het voortleven en doorontwikkelen van het betreffende erfgoedelement een impuls geven.

RAAD VOOR CULTUUR

Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag
secretariaat@cultuur.nl
www.raadvoorcultuur.nl

In zijn oorspronkelijke advies gaf de raad al aan dat Het Fanfareorkest een dermate nauwe verwantschap heeft met de fanfaretraditie in Vlaanderen, dat een multinationaal dossier logisch en wenselijk is. De raad adviseert dus om dit erfgoedelement niet in deze ronde voor te dragen.
Ook Woonwagencultuur, Heggenvlechten en Pride Amsterdam bieden aanknopingspunten voor een multinationale voordracht. Zij staan ook in een andere lidstaat op een inventaris. Woonwagencultuur staat bijvoorbeeld op de inventaris van Vlaanderen, Heggenvlechten is onderdeel van de inventaris van Duitsland en Pride is bijgeschreven op de Brusselse inventaris. Toch is het maken van een multinationaal dossier in deze drie gevallen niet per se nodig want voor deze drie elementen schat de raad in dat een lidstaat als *voortrekker* zou kunnen optreden[4], waarmee de weg wordt vrijgemaakt voor andere welwillende lidstaten om later aan te sluiten.

Toetsing aan de criteria

Om een kandidaat te kiezen, heeft de raad vervolgens de overgebleven erfgoedelementen - De herdenking en viering van het Leidens Ontzet, Heggenvlechten, Pride Amsterdam en Woonwagencultuur - opnieuw gewogen aan het beoordelings- en selectiekader: zijn er criteria die zwaarder wegen en zijn er erfgoedelementen die zwaarder 'scoren' op deze criteria?

Unesco

De UNESCO criteria zijn vanzelfsprekend de belangrijkste, deze wegen het zwaarst en alle vier even zwaar. Op de eerste drie verschillen de elementen niet noemenswaardig. Bij nummer 4 gaat er een verschil spelen tussen De herdenking en viering van het Leidens Ontzet en Heggenvlechten en de andere twee.

- 4. De 'Representatieve lijst' wil de rijkheid en diversiteit van immaterieel cultureel erfgoed en menselijke creativiteit wereldwijd laten zien. Idealiter draagt elk nieuw bijgeschreven erfgoedelement daaraan bij.

Historische stadsfeesten zoals De herdenking en viering van het Leidens Ontzet en ambachtelijke, rurale tradities gericht op duurzaamheid zoals Heggenvlechten zijn al vertegenwoordigd op de Representatieve lijst. Erfgoedelementen vergelijkbaar met Pride Amsterdam en Woonwagencultuur komen nog niet op de internationale lijst voor en zullen bijdragen aan het tonen van de rijkheid van immaterieel cultureel erfgoed en menselijke creativiteit en aan het diversifiëren van deze lijst.

---

[4] Zie paragraaf 16.2 van de *Operational Directives*, het is mogelijk om als lidstaat een erfgoedelement voor te dragen ter nominatie waarna andere lidstaten kunnen aansluiten; de voordragende lidstaat heeft dan een rol als voortrekker van het erfgoed.

RAAD VOOR CULTUUR

Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag
secretariaat@cultuur.nl
www.raadvoorcultuur.nl

OCW & Raad voor Cultuur

Van de criteria van OCW en de raad uit het beoordelings- en selectiekader zijn de criteria 7, 8 en 11 in dit stadium niet meer van toepassing en op nummer 5, 6 en 10 'scoren' Pride Amsterdam en Woonwagencultuur niet uitzonderlijk anders. Op criterium 9 is er volgens de raad wel een onderscheid.

- 9. De raad heeft aandacht besteed aan de vraag of de Nederlandse staat zich met een bepaald erfgoedelement internationaal zou willen profileren.

Criterium 9 heeft de raad in de eerste adviesronde opgenomen om te voorkomen dat er op basis van de overige criteria erfgoedelementen op de shortlist zouden komen te staan die Nederland in een ongewenste positie kunnen brengen op een internationaal toneel. Ook kan het criterium helpen te beredeneren waarom een erfgoedelement, bij gelijke geschiktheid op de overige criteria, voorrang zou kunnen krijgen op andere erfgoedelementen.

Het belang van de erkenning van Woonwagencultuur is groot, zoals de raad in zijn eerste advies heeft toegelicht. Toch wegen de argumenten om Nederland nu naar buiten te laten treden met het erfgoedelement Pride Amsterdam zwaarder op basis van dit negende criterium. In de eerste plaats heeft Nederland een belangrijke rol vervuld als voorloper op het gebied van gendergelijkheid, queer-emancipatie en seksuele vrijheid. Zo een voorlopersrol heeft het niet in geval van Woonwagencultuur. Het is daarom passend en logisch dat Nederland binnen de nominatieprocedure van UNESCO de voortrekkersrol oppakt voor Pride. Een ander argument is dat de nominatie van dit erfgoedelement urgent is, en wel om drie redenen. Voorop genomen staan wereldwijd de rechten en vrijheden van de 'LGBTQIA+-gemeenschap' opnieuw onder druk, terwijl ze in sommige landen nooit erkend zijn geweest; men loopt dus meer en meer of nog steeds gevaar om zichzelf te zijn.[5] Voorts is gendergelijkheid momenteel een belangrijk onderwerp van gesprek en discussie bij de lidstaten van het verdrag tijdens de *intergovernmental committee meetings*. De timing om dit erfgoedelement voor te dragen is dus gunstig. Tot slot leidt de huidige geopolitieke werkelijkheid tot verslechtering van de mensenrechtensituatie wereldwijd, waardoor bijvoorbeeld het recht op gelijke behandeling wordt bedreigd.[6]

---

[5] Zie https://ilga.org/wp-content/uploads/2025/05/Criminalisation-of-consensual-same-sex-sexual-acts-Atlantic-ILGA-World-scaled.png Homoseksualiteit is in 2026 nog steeds verboden in vele landen. In ten minste 7 landen kan men ter dood worden veroordeeld.

[6] Zie Amnesty International rapport *The State of the World's Human Rights*, april 2025 www.amnesty.nl/content/uploads/2025/04/The-State-of-the-Worlds-Human-Rights-2024-Amnesty-International.pdf

RAAD VOOR CULTUUR

Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag
secretariaat@cultuur.nl
www.raadvoorcultuur.nl

Pride en de voortrekkersrol toegelicht

Pride-manifestaties bestaan in meerdere landen. Toch past het Nederland naar het oordeel van de raad uitstekend om het voortouw te nemen. Nederland was eind 2000 het allereerste land ter wereld dat een wet aannam die het huwelijk openstelde voor paren van hetzelfde geslacht. Het eerste huwelijk werd een paar maanden later - op 1 april 2001 - in Amsterdam voltrokken. Met de bijschrijving in juli 2019 in de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland werd Pride Amsterdam de eerste Pride viering in een inventaris immaterieel erfgoed wereldwijd.

Pride Amsterdam is een jaarlijks evenement dat de acceptatie van de diversiteit aan seksuele oriëntaties en genderidentiteiten publiekelijk viert en onder de aanbracht brengt. De traditie valt binnen het UNESCO-domein 'sociale praktijken, rituelen en feestelijke gebeurtenissen' en is feest en protest ineen, want Nederland is niet altijd zo open en tolerant als zijn imago doet denken. Tijdens Pride is Amsterdam een 'roze' wereldstad. De beroemde Canal Parade, de botentocht door de grachten, is het hoogtepunt van de vele culturele, maatschappelijke, religieuze en sportieve activiteiten die gedurende twee weken plaatsvinden en van heinde en verre deelnemers en bezoekers trekken. Andere terugkerende openluchtevenementen zijn de Pride Walk (een mars door de stad) en de Pride Street Parties. In de afgelopen jaren is hard gewerkt aan doorontwikkeling. De organisatie is meer gaan samenwerken met verschillende LGBTQIA+-groeperingen en dat heeft geleid tot nieuwe programmaonderdelen, zoals Pride Junior, Pride Youth, Pride Senior, Pride Religious, Pride Sport, Pride Women, Pride Fetish, et cetera. Pride Amsterdam wordt georganiseerd door Stichting Pride Amsterdam. Bij de realisatie van het evenement zijn ruim tweehonderd organisaties betrokken en vele vrijwilligers en ambassadeurs. Het is het enige Pride gerelateerde erfgoedelement op de nationale inventaris. Hoewel het evenement navolging heeft gekregen in andere Nederlandse steden en opereert in een context van partijen die al decennia opkomen voor de rechten van de 'LGBTQIA+-gemeenschap', geldt Pride Amsterdam nog altijd als het boegbeeld van de genderdiversiteit en queeremancipatie in Nederland.

In zijn eerste advies heeft de raad al uitgebreid toegelicht dat het met elkaar vieren en beschermen van vrijheid en tolerantie ten aanzien van seksualiteit en gender een erfgoedelement is dat zichtbaar gemaakt dient te worden. Het verlangen naar de vrijheid om te zijn wie je bent en te houden van wie je wil is universeel. Het raakt aan de kern van het menszijn. Vrijheid en gelijkheid zijn bovendien mensenrechten; deze dienen te allen tijde te worden verdedigd. Onder meer daarom gaan (geplande) adviezen van de raad over artistieke vrijheid en journalistieke vrijheid. Door de traditie van Pride in Amsterdam voor te dragen maakt de minister een belangrijk statement en vraagt ze zowel aandacht voor dit immaterieel erfgoedelement, als aandacht voor het belang en behoud van de verworven vrijheden wereldwijd.

RAAD VOOR CULTUUR

Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag
secretariaat@cultuur.nl
www.raadvoorcultuur.nl

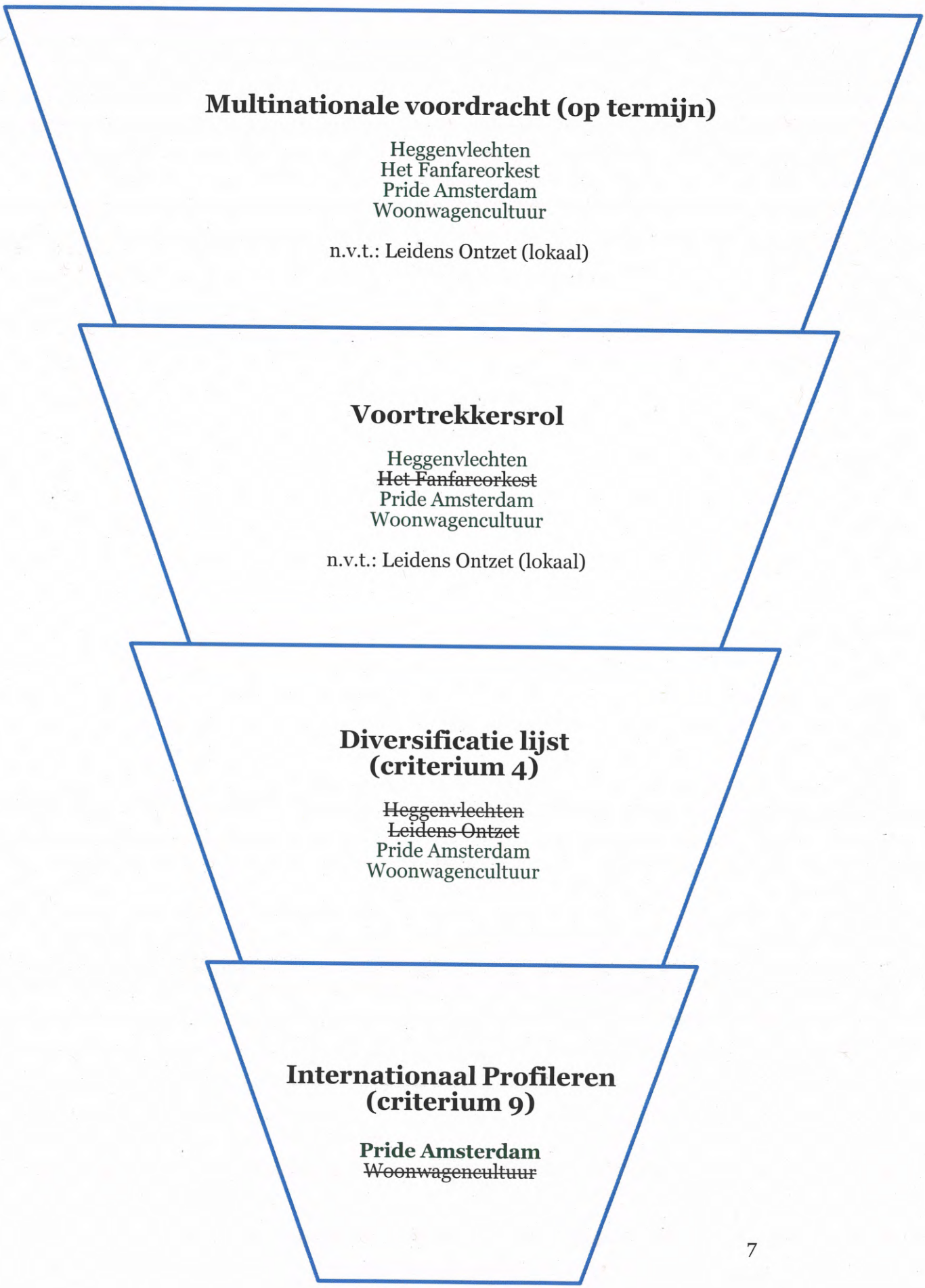

RAAD VOOR CULTUUR

Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag
secretariaat@cultuur.nl
www.raadvoorcultuur.nl

Aanbevelingen voor het nominatiedossier

Belang van draagvlak
Het erfgoedelement Pride Amsterdam eert de UNESCO-criteria. Naar het oordeel van de raad is het een sterk gewortelde en verbindende traditie die een brede erfgoedgemeenschap vertegenwoordigt. Conform de eis van UNESCO erkennen de erfgoedbeoefenaars dat het evenement cultureel erfgoed betreft en werken zij aan het levend houden en voortzetten van de traditie. Pride Amsterdam is niet het enige erfgoedelement in Nederland dat gelijke rechten en vrijheid propageert en de queergemeenschap viert. De raad adviseert aan de Stichting Pride Amsterdam, de trekker van het erfgoedelement, om bij het opstellen van een nominatiedossier voor UNESCO de dialoog met andere LGBTQIA+-organisaties te blijven opzoeken. Hoewel de stichting de laatste tijd al meer heeft samengewerkt met andere groepen binnen Amsterdam, vindt de raad het van belang dat ze, in de geest van het UNESCO-verdrag, ook organisaties met vergelijkbaar erfgoed elders in Nederland betrekt. Hij adviseert dit te benoemen in het nominatiedossier voor UNESCO en vorm te geven door bijvoorbeeld adhesiebetuigingen. In het belang van een succesvolle nominatie én om het andere lidstaten makkelijker te maken zich te zijner tijd aan te sluiten, stelt hij ook voor om de titel in het nominatiedossier te veranderen in Pride. In essentie is het evenement Pride het erfgoedelement dat de Representatieve lijst zal diversifiëren. De titel van een erfgoeduiting op deze lijst hoeft niet exact overeen te komen met de titel in de nationale inventaris.

Inclusiviteit en waken voor commercie
Volgens de raad vraagt de inclusiviteit van de traditionele Canal Parade om alertheid. Tal van bedrijven en organisaties willen met hun deelname aan deze beroemde botenparade laten zien dat zij staan voor diversiteit en inclusie in hun eigen organisaties. Maar hier ligt wel het risico van *pink washing* en commercialisering op de loer. Het is belangrijk om in het nominatiedossier aandacht te besteden aan hoe de organisatie waakt voor deze risico's. Hoewel de raad begrijpt dat de botenparade een noodzakelijke inkomstenbron is, vergroten hoge deelnamekosten hieraan de kans op uitsluiting. Daarbij let UNESCO in de nominatieprocedure streng op erfgoedelementen waaraan een te sterk commercieel doel is gekoppeld. De raad adviseert daarom om in het nominatiedossier helder uit te leggen dat de stichting zich bewust is van de spanningen rond overcommercialisering enerzijds en inclusiviteit anderzijds.

Tot slot

Eerder zijn vanuit Europees Nederland met succes vijf genomineerde erfgoedelementen door UNESCO ingeschreven op de 'Representatieve lijst': het ambacht van molenaar (2017), de corsocultuur (2021), de valkerij (2021), het zomercarnaval in Rotterdam (2023), en de traditionele

RAAD VOOR CULTUUR

Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag
secretariaat@cultuur.nl
www.raadvoorcultuur.nl

bevloeiing van grasland (2023). De valkerij en de graslandbevloeiing betroffen multinationale nominaties in samenwerking met andere lidstaten.

De raad ziet uit naar uw voordracht voor de nominatie in 2027.

Met vriendelijke groeten,

Kristel Baele
voorzitter

Rien Fraanje
secretaris-directeur